

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 3(21) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 3(21) 2024

Kiev – 2024

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2024. № 3(21) 2024. С. 1368

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 01.04.2024, № 1/4-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність – 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волощенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✚ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✚ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

- Павлишинець О.О., Петришак Б.Я., Бойчук Н.В.**
*Вплив технологій на розвиток мовної культури: аспекти комунікації в цифровому середовищі.....*301
- Пена Л.І.**
*Курс «Вступ до мовознавства» у формуванні майбутніх філологів.....*313
- Приліпко І.Л.**
*Необарокова поетика повістей Валерія Шевчука «Мор» та «Сповідь».....*325
- Рязанцева Д.В.**
*Роль прикметників у моделюванні стратегії позитиву — підвищення статусу мовця.....*338
- Саврасова-В'юн Т.О.**
*Зцілювальний потенціал літературної казки як проєкції нараційної ідентичності.....*349
- Сивик О.А., Дзекун Ю.О., Твердохліб О.С.**
*Роль німецької мови в міжкультурному спілкуванні: виклики та перспективи.....*367
- Слаба О.В., Малиновська І.А., Соломко З.К.**
*Вплив технологій на вивчення німецької мови в умовах між культурної комунікації: аналіз ефективності віртуальних інструментів у навчанні.....*379
- Філіппович Т.М.**
*Англійська мова в системі середньої освіти Іспанії.....*392
- Чорний І.В.**
*Гендерний аспект у сучасному українському ретродетективі.....*406

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

- Demchenko I.I., Kalynovska I.S.**
*Integration of stem technologies into the process of preparing teachers for professional activities in inclusive education.....*420
- Нагарин М.І.**
*Formation of volitional qualities of pupils in extracurricular sports institutions.....*431

Mychkovska V.R.

Foreign language as a means of forming professional creative activity of future border guard officers.....411

Vertel V.V.

Regulatory and legal framework of ecological and naturalistic work in the out-of-school education institutions of north-eastern Ukraine (40-90's of the 20th century).....454

Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А., Задворняк Л.С.

Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти : історико-порівняльний аспект.....471

Аксьонова О.М., Кузіна Ю.В.

Організаційно-педагогічні умови адаптації майбутніх військових фахівців до професійної діяльності під час вивчення математичних дисциплін.....484

Анголенко В.В., Отрошко Т.В., Печериця Н.М.

Підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до використання арт-терапевтичних технік у професійній діяльності.....495

Байтеряков О.З., Байтерякова Н.Ю.

Методичні аспекти відображення історії географічних відкриттів у сучасній культурі.....506

Безлатня Л.О., Рожі І., Притуляк Т.С.

Екологічна освіта як фактор розвитку культури особистості під час впровадження інформаційно-комунікаційних технологій....521

Букач М,М.

Психолого-педагогічні аспекти соціалізації старшокласників в умовах сучасних змін.....536

Варнавська І.В.

Формування духовних цінностей студентської молоді.....545

Візавер В.А.

Впровадження здоров'язберігаючих технологій в ЗВО Угорщини...554

Вінтюк Ю.В.

Особливості викладання навчального курсу «Сімейне консультування» при підготовці магістрів-психологів.....568

УДК 378.18:17.022.1

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-545-553](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-545-553)

Варнавська Інна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук, Херсонський державний аграрно-економічний університет, просп. Університетський, 5/2, м. Кропивницький, 25000, тел.: (099)489-06-20, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Розглянуто, що система життєвих цінностей і цілей визначає змістовний складову особистості і є основою її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе. Молодь як особлива соціальна група постійно перебуває у фокусі досліджень психологів, соціологів, оскільки саме вона є індикатором змін, що відбуваються, і визначає загалом потенціал розвитку суспільства. Неминуча, в умовах переосмислення сформованих підвалин, переоцінки цінностей, їх криза найбільше виявляється у свідомості цієї соціальної групи. Дослідження духовних орієнтацій, життєвих пріоритетів сучасної студентської молоді вельми актуальне, оскільки дає можливість з'ясувати ступінь її адаптації до нових соціальних умов.

Зазначено, що державотворчі процеси в Україні тісно пов'язані з реформуванням вищої школи, створенням національної системи освіти, яка, інтегруючись у європейський простір, могла б забезпечити не лише фахівців високого класу, а й свідомих громадян та непохитних патріотів своєї батьківщини. Тож сучасна освіта має допомогти молодій людині збагнути свою глибинну сутність, виявити свою духовну основу, сформувати свій національний характер. Становлення нової правової реальності, поступове звільнення її від ідеологічних міфів і догм потребує глибокого філософського осягнення морально-правового поля, системи цінностей та методів її дослідження. Кризовий період розвитку нашого суспільства, викликаний переходом від тоталітаризму до демократії, поширення морального та правового нігілізму, руйнування однієї системи цінностей і становлення іншої, що ґрунтується на плюралістичних засадах, відкриває нові можливості для молоді в становленні їх загальнолюдських орієнтацій і духовних перспектив.

Визначено, що негативні умови перешкоджають формуванню гуманних якостей особистості: занижена самооцінка; відсутність у житті колективу видів діяльності, в яких гідність і значущість молодій людині підтримувалися б достатньою мірою; несформованість ціннісних навичок і умінь; відсутність доброзичливості у атмосфері колективу; наявність у здобувача таких негативних рис, як невпевненість у собі, низький рівень моральної свідомості тощо.

Наголошено на особливостях самовиховання як складного явища. Так чи інакше самовиховання у різних формах «супроводжує» особистість протягом усього життя. Особливо актуалізується воно в підлітковому віці та в юності. Саме в цей період у людини загострюється увага до свого духовного світу, виникає прагнення та активізуються пошуки можливостей самовираження і самоствердження, виявляється особливий інтерес до самопізнання, самовиховання. Власне, саме молоді притаманний бурхливий процес самовиховання, що охоплює всі прояви ставлення особистості світу.

Ключові слова: духовні цінності, майбутні фахівці, професійна діяльність, моральне виховання, життєві цінності, здобувачі

Varnavska Inna Vyacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social and Behavioral Sciences of Kherson State Agrarian and Economic University, Ave. 5/2 University St., Kropyvnytskyi, 25000, tel.: (099) 489-06-20, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

FORMATION OF SPIRITUAL VALUES OF STUDENT YOUTH

Abstract. The article considers that the system of life values and goals determines the content of a personality and is the basis of its relations to the world around it, to other people, to itself. Young people as a special social group are constantly in the focus of research by psychologists and sociologists, since they are an indicator of the changes taking place and determine the overall potential for the development of society. Inevitably, in the context of rethinking the established foundations, reassessment of values, their crisis is most evident in the minds of this social group. The study of spiritual orientations and life priorities of modern student youth is very relevant, as it makes it possible to determine the degree of their adaptation to new social conditions.

It is noted that the state-building processes in Ukraine are closely linked to the reform of higher education, the creation of a national education

system which, by integrating into the European space, could provide not only high-class specialists, but also conscious citizens and unwavering patriots of their homeland. Therefore, modern education should help a young person to understand his or her deepest essence, discover his or her spiritual foundation, and form his or her national character. The establishment of a new legal reality, its gradual liberation from ideological myths and dogmas, requires a deep philosophical understanding of the moral and legal field, the system of values and methods of its study. The crisis period in the development of our society, caused by the transition from totalitarianism to democracy, the spread of moral and legal nihilism, the destruction of one system of values and the formation of another based on pluralistic principles, opens up new opportunities for young people to develop their universal orientations and spiritual perspectives.

It is determined that negative conditions impede the formation of humane qualities of a personality: low self-esteem; lack of activities in the life of the team in which the dignity and importance of a young person would be sufficiently supported; unformed value skills and abilities; lack of friendliness in the atmosphere of the team; the presence of such negative traits as self-doubt, low level of moral consciousness, etc.

The author emphasises the peculiarities of self-education as a complex phenomenon. In one way or another, self-education in various forms "accompanies" a person throughout his or her life. It is especially relevant in adolescence and youth. It is during this period that a person becomes more attentive to his or her spiritual world, strives and intensifies the search for opportunities for self-expression and self-affirmation, and shows a special interest in self-knowledge and self-education. In fact, it is young people who are characterised by a rapid process of self-education, which covers all manifestations of the individual's attitude to the world.

Keywords: spiritual values, future specialists, professional activity, moral education, life values, applicants

Постановка проблеми. Як відомо, духовна культура не з'являється у суспільстві миттєво. Вона формується разом із досвідом поколінь, передається від покоління до покоління і зберігається у народній пам'яті, збагачується новими досягненнями, закріплюється як традиція. Нове нерідко конфліктно уживається зі старими цінностями і навпаки, традиційні цінності нерідко чинять такий опір знову таким, що формується, що призводить до конфлікту цінностей, поколінь, народів, цивілізацій.

Система життєвих цінностей і цілей визначає змістовний складову особистості. Вона є основою її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе. Життєві цілі та цінності становлять підґрунтя людини, без якого вона просто не може повноцінно жити, взаємодіяти зі світом. Молодь як особлива соціальна група постійно перебуває у фокусі досліджень психологів, соціологів, оскільки саме вона є індикатором змін, що відбуваються, і визначає загалом потенціал розвитку суспільства. Неминуча, в умовах переосмислення сформованих підвалин, переоцінки цінностей, їх криза найбільше виявляється у свідомості цієї соціальної групи. Дослідження духовних орієнтацій, життєвих пріоритетів сучасної студентської молоді вельми актуальне, оскільки дає можливість з'ясувати ступінь її адаптації до нових соціальних умов. Від того, який ціннісний фундамент буде сформований у молодого покоління, багато в чому залежить майбутній стан суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположники гуманістичного підходу зазначали, що криза сучасного суспільства пов'язана з кризою традиційних моральних і духовних цінностей. З погляду К. Д. Ушинського, найважливішими моральними рисами є любов до своєї вітчизни, до свого народу, чуйне та тепле ставлення до оточуючих, скромність, працьовитість, прагнення до корисної діяльності. Найважливіші шляхи і методи морального виховання – це виховне навчання, переконання та роз'яснення, особистий приклад учителя і старших, заохочення і покарання, розумна організація праці і відпочинку, обмін думками між учнем і вихователем з моральних питань.

На думку сучасних учених В. П. Андрущенко, І. А. Зязюна, М. Б. Євтуха, М.Й. Боришевського, І. І. Загарницької, В. М. Жуковського, В. І. Лугового, Е.О. Помиткіна така ситуація дає змогу окреслити низку суперечностей:

– між об'єктивною потребою суспільства в активних творчих особистостях із розвиненою системою духовних і моральних орієнтирів, здатних до духовно-практичної діяльності та трансляції духовних цінностей, ідеалів, і недостатньою розробленістю конкретних шляхів формування духовності майбутнього фахівця у процесі його професійної підготовки;

– між аксіологічним потенціалом кожної з фахових дисциплін у формуванні духовності студентів і «переважанням» в освітньому процесі знаннєвого компонента змісту вищої освіти;

– між загостренням потреби освітньої практики в науково-методичному забезпеченні формування духовної культури студента та відсутністю ґрунтовних розробок із цієї проблематики.

При цьому врахуймо особливості соціальної ситуації студентської молоді в умовах професійного становлення майбутніх фахівців у студентському інтегрованому середовищі, що мають ґрунтуватися на толерантних, партнерських, діалогічних взаєминах між усіма учасниками освітнього процесу [2].

Мета статті – виокремлення і дослідження основні чинників духовних цінностей студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Державотворчі процеси в Україні тісно пов'язані з реформуванням вищої школи, створенням національної системи освіти, яка, інтегруючись у європейський простір, могла б забезпечити не лише фахівців високого класу, а й свідомих громадян та непохитних патріотів своєї батьківщини.

Тож сучасна освіта має допомогти молодій людині збагнути свою глибинну сутність, виявити свою духовну основу, сформувати свій національний характер.

Становлення нової правової реальності, поступове звільнення її від ідеологічних міфів і догм потребує глибокого філософського осягнення морально-правового поля, системи цінностей та методів її дослідження. Кризовий період розвитку нашого суспільства, викликаний переходом від тоталітаризму до демократії, поширення морального та правового нігілізму, руйнування однієї системи цінностей і становлення іншої, що ґрунтується на плюралістичних засадах, відкриває нові можливості для молоді в становленні їх загальнолюдських орієнтацій і духовних перспектив.

У контексті цієї проблеми важливим є формування світогляду студентської молоді, адже саме на цьому етапі розвитку в них, під впливом накопичених знань, створюється відповідна система цінностей. Як свідчать психологи, у цьому віці відбувається завершення формування науково-світоглядної позиції людини. Тому студенти, як соціальна категорія, в умовах розвитку суспільства, суперечливого духовного життя є різноманітними за своїми поглядами і вразливими до змін ціннісних орієнтирів в суспільстві.

Оновлення вищої освіти пов'язане не лише з підвищенням якості освіти, а й з необхідністю ускладнення змісту виховання, акцентування уваги на культурологічних виховних аспектах як пріоритетних у освітній діяльності. Культура як духовний зміст та сутність людського життя має стати суттєвим змістом державної освітньої політики, спрямованої на створення нової цивілізації та культури життя.

Від того, наскільки свідомо патріотично налаштоване молоде покоління, залежить ступінь його готовності взяти на себе відповідаль-

ність за розвиток, збереження духовності та культурних досягнень країни, активно та конструктивно приєднатися до суспільних процесів, а від того, наскільки ініціативно воно бере участь у процесі соціально-економічних і політичних перетворень значною мірою залежить перспектива країни, її інтереси.

Кожна людина, з одного боку, успадковує духовне багатство попередніх поколінь, їх традиції, вірування, звичаї, мову, культуру; з іншого – відбувається процес усвідомлення цих духовних багатств та формування соціальної самоідентифікації. Останнє відбувається під впливом таких чинників, як соціальне середовище життєдіяльності молоді людини, культура, освіта, виховання і самовиховання. Оптиміальне поєднання впливу цих факторів зумовлює становлення соціалізованої особистості; дисбаланс з-поміж них дає дуже передбачуваний результат.

У цьому контексті підвищується роль освіти та виховання, що спроможні збалансувати вплив зазначених факторів. Як зазначають дослідники, завдання сучасної освіти – поширення її на розвиток духовної культури особистості (що поєднує розум і душу), що у результаті стає основою формування, й утвердження основних духовних елементів у людині. Аналіз сучасної ситуації доводить, що, незважаючи на окремі випадки, система становлення ціннісних орієнтацій молоді в Україні, зокрема, освіта та виховання, забезпечують становлення особистості відповідно до вимог часу та її власної самосвідомості.

Спосіб життя як фактор формування традиційних цінностей молоді є багатограним за своєю структурою, має макро- та мікросередовище. Поступово абстрагуючись від глибинних, загальних, потрібних зв'язків і відносин, переходячи до таких, що обмежені лише певною вузькою сферою спілкування студентської молоді, спосіб життя сприяє перетворенню духовних цінностей суспільства на внутрішні, властиві молодому поколінню чесноти, риси характеру. Вибір і розуміння цінностей, запропонованих суспільством, обумовлені їх особистісної значимості, тобто тим, чи є вона значущою для особистості і сприятиме досягненню її цілей. Враховуючи це, серед однаково підкріплених духовних цінностей студентська молодь завжди обирає лише ті, що оцінюються нею як потрібні (корисні чи приємні) об'єкти, ціль і засоби задоволення власних потреб. Пройшовши через її досвід, отримавши практичну перевірку і підтвердження необхідності, доцільності та користі, такі цінності закріплюються як ціннісні орієнтації молодіжного середовища.

Інтеріоризація духовних цінностей має різну міру виявлення. Розрізняють п'ять рівнів:

1. Активне ставлення як вираз високого ступеня прийняття ціннісної системи.
2. Конформне ставлення – лише зовнішнє, узгоджене освіту з певною системою і цінностей без ідентифікації із нею (лицемірство).
3. Індиферентність – байдужість, пасивність, відсутність інтересу до певної ціннісної системи.
4. Невідповідність ціннісній системі, її критика, негативна оцінка, прагнення змінити чи засудити її.
5. Активна протидія системі цінностей, що внутрішньо та зовні заперечується.

Ще нещодавно, до війни, вчені відзначали домінування матеріальних цінностей над духовними, потяг до розвитку прагматичних якостей, а не духовних, гуманістичних.

Варто визначити негативні умови, що перешкоджають формуванню гуманних якостей особистості: занижена самооцінка; відсутність у житті колективу видів діяльності, в яких гідність і значущість молоді людини підтримувалися б достатньою мірою; несформованість ціннісних навичок і умінь; відсутність доброзичливості у атмосфері колективу; наявність у здобувача таких негативних рис, як невпевненість у собі, низький рівень моральної свідомості тощо.

Сьогодні є тенденція до зміни цієї ситуації, хоча цей процес не може здійснитися одразу. На зараз будь-яка молода людина впевнено перерахує основні цінності, як мир, життя, любов, тобто війна вплинула на ієрархію цінностей молоді, показала, що реально цінно і необхідно.

Досить суперечливий та непослідовний вплив і таких факторів, як засоби масової інформації, масова культура. Ці характеристики притаманні розвитку і функціонуванню сучасних засобів масової інформації. Демократичні цінності донедавна делегувалися ними у студентське середовище переважно спонтанно. Духовний світ в останні чверть століття заповнили «мас-медіа», що значно впливають на молодь. Телевізійна творчість, на жаль, знаходиться на невисокому рівні духовності, моральності. Через ці канали впроваджувалися і нав'язувалися «нові цінності», не завжди позитивні, сприятливі. І як наслідок аудиторія підлітків – це діти та молодь, які як губки «вбирають» у себе весь негатив, а потім намагаються все відтворити у своєму реальному житті. Потім народжується агресія (у житті не так просто, як у кіно), що «виливається» на батьків, друзів, оточуючих. А це теж змінює світогляд і цінності. Ігнорується дидактичне правило «не

нашкодь», і «маємо те, що маємо»: неповага до батьків, оточуючих; насильство, жорстокість, ворожість, ненависть, безвідповідальність, корупцію, проституцію, поширення ВІЛ-інфекції, безпритульність дітей; злочинність; наркоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші прояви девіантної поведінки; зростання безробіття; скорочення тривалості життя тощо.

Поширення таких негативних явищ, на жаль, набуває закономірного характеру. Закони системного розвитку суспільства свідчать, що підвищення рівня безробіття на 1% призводить до зростання злочинності на 5% і самогубств на 4%. Мінімізація негативного впливу ЗМІ та масової культури може бути досягнута лише засобами цілеспрямованого навчання, виховання і самовиховання студентської молоді. Виховання покликане надати організований характер всьому процесу формування духовних цінностей майбутніх фахівців, виробити форми і методи ефективного на них впливу, пробудити і постійно підтримувати прагнення до постійного самовдосконалення. Саме завдяки духовно-моральному вихованню формування молодого покоління набуває впорядкованого характеру. Все, що руйнує державу, культуру, особистість, підриває основи духовності та моралі, розпалює ворожнечу між народами, має бути не лише обмеженим, а й викоріненим із суспільного середовища як вороже людині та людяності.

Важливу роль у цьому відіграє також самовиховання. Самовиховання – досить складне явище. Однак як практично-діяльнісне ставлення особистості до себе, воно, як правило, виникає з невдоволення собою, породжує прагнення стати кращим, спонукає до активного «самозміни», практичного перетворення особистості відповідно до наявних ідеалів і цінностей. Так чи інакше самовиховання у різних формах «супроводжує» особистість протягом усього життя. Особливо актуалізується воно в підлітковому віці та в юності. Саме в цей період у людини загострюється увага до свого духовного світу, виникає прагнення та активізуються пошуки можливостей самовираження і самоствердження, виявляється особливий інтерес до самопізнання, самовиховання. Власне, саме молоді притаманний бурхливий процес самовиховання, що охоплює всі прояви ставлення особистості світу. Духовні цінності накладають відбиток на ставлення кожного юнака чи дівчини до інших людей, безпосередньо до себе, до світу і ролі власної особистості у цьому складному світі.

Висновки. Варто визнати складність і обмеженість такого роду досліджень, оскільки вони дають змогу вивчити пізнавальний, нормативно-оцінний, можливо, емоційний, але не поведінковий компонент

моральної культури студентства. Загальновідомо, що виражена вербально позиція людини щодо тих чи тих цінностей не завжди збігається з фактичною її поведінкою. Але навіть діяльність не завжди доводить домінанту й інтерналізацію моральних цінностей, адже людина може вчиняти позивні справи з корисливих спонукань.

Таким чином, система духовно-морального виховання має націлювати студентську молодь, орієнтуючись на вищі ідеали. Здобувачі прагнуть стати максимально корисними для суспільства, нації, а також працювати над збагаченням свого духовно-морального світу.

Література:

1. Варнавська І.В. Основні фактори формування успішного іміджу викладача. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*. 2023. №7 (25). С.60-70.
2. Дубасенюк О.А. Духовно-моральне виховання студентської молоді // Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах: матеріали Міжнар. наук.-практ.конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред.О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 78-87.

References:

1. Varnavs'ka, I. (2023) Osnovni faktory formuvannya uspishnoho imidzhu vykladacha [The main factors of forming a successful image of a teacher]. *Perspektyvy ta innovatsiyi nauky. Seriya «Pedagogika»*, №7 (25). [in Ukrainian].
2. Dubasenyuk O.A. (2014) Dukhovno-moral'ne vykhovannya student-s'koyi molodi [Spiritual and moral education of student youth] // *Innovatsiyini pidkhody do vykhovannya student-s'koyi molodi u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konferentsiyi* (m. Zhytomyr, 22-23 travnya 2014 r.) / Za red.O. A. Dubasenyuk, V. A. Koval'chuk. Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka. [in Ukrainian].